

SUOMEN LÄHETYSSEURA
Vuosikokous 9.6.2001

TAIWANIN OPPILASKOTIIN LIITTYNEIDEN TOIMENPITEIDEN PÄÄTÖSRAPORTTI

Suomen Lähetysseuran johtokunnan tiedonanto vuosikokoukselle

Suomen Lähetysseuran johtokunta katsoo, että vuonna 1995 alkanut, useita osapuolia ja laaja-alaisia toimenpiteitä sisältänyt tapahtumasarja on tullut sen osalta päätökseen.

Tapahtunut on vaikuttanut monin tavoin Lähetysseuraan niin sisäisesti kuin ulkoisesti. Lähetysseura on joutunut arvioimaan omaa vastuutaan, toimintatapaansa ja työyhteisökulttuuriaan Taiwanin oppilaskotiin liittyneiden kysymysten valossa. Vaikka moni asia jää edelleen avoimeksi, Lähetysseura katsoo osaltaan selvittäneensä sen, mikä on ollut selvitettävissä. Vaikean asian käsittelyssä omaksuttua avoimuutta on työn tukijoiden keskuudessa pääasiassa arvostettu, mutta sitä on myös moitittu.

Päätösraportti kokoaa yhteen tapahtumien, Lähetysseuran johtokunnan päätösten ja toimenpiteiden kulun.

Tapahtumien kulku

1990-luvun alussa Lähetysseuran johdolle tuli toistuvia viestejä Taiwanin oppilaskodissa asuneiden nuorten pahoinvoinnista. Oppilaskotiin kohdistuneita huolenaiheita viestitettiin jo 1980-luvulla. Nuoriin liittyneitä yksittäisiä hoitotoimenpiteitä käynnistyi vuodesta 1993 alkaen. Tilannetta ei kuitenkaan kyetty tulkitsemaan kokonaisvaltaisesti tavalla, jota sen vakavuus jälkikäteen arvioituna olisi edellyttänyt.

Tilanne kärjistyi, kun kaksi oppilaskodilla asunutta nuorta teki rikosilmoituksen. Lähetysseuran työntekijä pidätettiin 4.12.1995 epäiltynä vakavasta lapsiin kohdistuneesta rikoksesta. Pidätyksen jälkeen hänet vangittiin lyhyeksi ajaksi. Lähetysseura pidätti hänet tehtävistään viranomaistutkinnan ajaksi, ja maksoi hänelle palkkaa ilman työveloitetta. Kun tutkintaa oli jatkunut yli vuoden, työsuhde purettiin 15.1.1997 työsopimuslain 43 §:n perusteella syynä luottamuspula.

Pidätysajankohdasta lähtien oppilaskodissa asuneiden nuorten tuen ja hoidon tarvetta koskeneet huolenaiheet ja yhteydenotot Lähetysseuran johtoon jatkuivat ja lisääntyivät. Yhteydenottajiin kuului kaikkiaan yli kymmenen oppilaskodissa asunutta nuorta. Kyetäkseen arvioimaan nuorten keskuudessa esiintyneitä ongelmia ja niihin liittyneitä tukipyynnöitä johtokunta päätti 22.5.1998 teettää seurasta riippumattomalla asiantuntijaryhmällä kartoituksen Taiwanin oppilaskodissa olleiden lasten ja nuorten elämään liittyneistä kokemuksista ja tapahtumista.

Kartoitus käynnistyi vuoden 1998 puolivälissä ja valmistui 3.3.1999. Se koostui yli sadasta haastattelusta. Haastateltujen joukossa oli valtaosa Taiwanissa vuodesta 1968 lähtien työskennelleistä lähetystyöntekijöistä, heidän perheenjäsenistään ja asiaan liittyneistä seuran hallinnon edustajista.

Kartoituksen mukaan osa nuorten psyykkisistä oireista johtui siitä, että lapset olivat joutuneet vieraassa kulttuurissa eroon vanhemmistaan. Osaa oireista asiantuntijaryhmä luonnehti traumaattisiksi. Samassa yhteydessä tuli esiin tietoja, joiden mukaan vakaviin ongelmiin on sisällynyt myös epäilyjä oppilaskodissa asuneisiin kohdistuneista väärinkäytöksistä.

Johtokunta käsitteli kartoitusta 19.3. 1999 ja päätti sen pohjalta pyytää poliisitutkintaa Taiwanin oppilaskotiasianssa. Samassa kokouksessa johtokunta myönsi lähetysjohtaja Sakari Pinolalle hänen pyytämänsä eron. Eronpyynnössään Pinola katsoi epäonnistuneensa oppilaskodin valvontatehtävässään toimiessaan Taiwanin työalueen esimiehenä. Esiin tulleista asioista tiedotettiin julkisuuteen ja seurakuntiin välittömästi kartoituksen valmistuttua.

Tutkintapyyntöä jättämistä varten Lähetysseura otti yhteyttä asianajaja Matti Wuoreen. Johtokunta päätti 28.5.1999 edetä asian jatkotoimien osalta kolmivaiheisesti:

- Ennen lopullista kannanottoaan mahdollisiin oikeudellisiin jatkotoimiin seura jää odottamaan aiempaan rikostutkintaan liittyneiden (eduskunnan oikeusasiamiehen) viranomais selvitysten tuloksia.
- Lähetysseura tukee asianosaisia nuoria hoidollisesti. Mahdollisista oikeudellisista toimista asianosaiset kuitenkin päättäisivät itse. Wuori valtuutettiin olemaan yhteydessä asianomistajanuoriin heidän informoimisekseen oikeudellisista näkökohdista.
- Lähetysseuran hallintorakenteen ja -käytäntöjen tervehdyttämistä sekä siihen tähtäävää selvitystyötä jatketaan.

Johtokunnan päättämän poliisitutkintapyyntöä edellytyksenä olleet viranomais selvitykset valmistuivat joulukuussa vuonna 2000. Johtokunta purki 22.2.2001 aiemmin 19.3.1999 tekemänsä päätöksen poliisitutkinnan pyytämistä. Asianosaisnuorten hoidollinen tuki on jatkunut, mutta merkittävästi vähentynyt vuosittain. Lähetysseura teetti seurasta riippumattomalla konsultilla selvityksen hallinto- ja johtamiskulttuurin kehittämistarpeista Taiwanin oppilaskodin tapahtumien valossa. Sitä koskevat toimenpiteet ovat käynnistyneet.

Lähetysseuran työntekijän työsuhteen purkamista koskenut erimielisyys tuli vireille Helsingin käräjäoikeuteen vuoden 1999 alussa. Se sovittiin osapuolten kesken tuomioistuimen vahvistuksella saman vuoden lopussa.

Taiwanin oppilaskotia koskeva asia oli ensi kertaa esillä Lähetysseuran vuosikokouksessa 1998. Tämän jälkeen vuosina 1999 ja 2000 on vuosikokouksen kokousaineistoon sisällytynyt tiedonanto asiaan liittyneistä toimenpiteistä.

Hoidollinen tuki

Lähetysseuran toimenpiteiden ensisijainen vaikutin on ollut vastuu Taiwanin oppilaskodissa varttuneista lapsista ja nuorista. Vuosina 1968-96 toimineessa oppilaskodissa on asunut ja käynyt koulua kaikkiaan yli sata Lähetysseuran palveluksessa olleiden suomalaisten lähetystyöntekijöiden lasta. Lähetysseura on tukenut yksittäisiä hoidollisia toimenpiteitä vuodesta 1993 lähtien. Erilaiseen ja eripituisen hoidolliseen prosessiin 1990-luvulta lähtien on Lähetysseuran tuella osallistunut yli kymmenen prosenttia oppilaskodissa kasvaneista.

Pääasiassa apuna on käytetty julkisen terveydenhuollon palveluja. Lisäksi hoidon kuluista ovat vastanneet nuoret, heidän vanhempansa ja Lähetysseura yhdessä. Terapeuttisia tukipalveluja tarvittiin kriisivaiheessa 1999 myös osalle nuorten vanhempia ja joillekin Lähetysseuran työyhteisön jäsenille.

Tuen tarve oli määrällisesti suurimmillaan vuonna 1999, minkä jälkeen se on vuosittain merkittävästi vähentynyt.

Lähetysseuran johtokunta on perustellut ratkaisunsa Taiwanin oppilaskodissa kasvaneiden hoitotuen osalta seuran kaikkia työalueita koskevalla periaatteella. Kun Lähetysseura lähettää lähetystyöhön perheitä, se on vastuussa niiden kaikista jäsenistä, lapset mukaan lukien.

Taiwanin oppilaskodin osalta ratkaisuja on pidetty vastuullisen työnantajan toimintana, mutta menettelyä on myös arvosteltu. On katsottu, etteivät jo aikuistuneet nuoret enää kuulu Lähetysseuran vastuun piiriin. On kysytty sitä, mihin vastuun raja vedetään ja eikö kuka tahansa kerran lähetyslapsena elänyt saata aikuistuttuaan vedota ongelmissaan Lähetysseuran vastuuseen.

Johtokunta päättää tapauskohtaisesti lähetystyöntekijöiden lapsiin liittyvästä vastuunotostaan. Näin tapahtuu jatkossakin. Taiwanin tapauksessa tuen piiriin on otettu kaikki, jotka ovat tukea tarvinneet. Johtokunta on tulkinnut tässä yhteydessä nk. isännänvastuun ulottuvan myös jo aikuistuneisiin nuoriin, joiden elämää vaurioittaneet tekijät ajoittuvat heidän lapsuusvuosiinsa. Hoitovastuun ottamisella Lähetysseura samalla tunnustaa, että sen valvontavelvollisuus Taiwanissa hoidettiin puutteellisesti ja että siitä on aiheutunut vahinkoa useille Lähetysseuran hoitoon uskotuille lapsille ja nuorille. Johtokunta on tietoinen tämän laiminlyönnin potentiaalisista vahingonkorvausnäkökohdista.

Johtokunta on käyttänyt edellä mainittua riippumattoman asiantuntijaryhmän selvitystä, kun se on tehnyt hoitoa koskevat ratkaisunsa.

Taiwanin oppilaskodissa asuneiden nuorten hoitoprosessi on loppuillaan. Vuoden 2002 talousarviossa ei tähän tarkoitukseen enää varata erityistä määrärahaa.

Johtokunnan päätös poliisitutkinnasta

Saatuun riippumattoman asiantuntijaryhmän kartoituksen johtokunta päätti 1999 pyytää Taiwanin oppilaskotia koskevaa poliisitutkintaa.

Johtokunnan tietoon tuli, että eduskunnan apulaisoikeusasiamies tutki rikostutkijan kantelua, joka koski Lähetysseuran työntekijän pidätykseen ja vangitsemiseen liittyneen esitutinnan asianmukaisuutta ja laajuutta. Kantelijan mukaan niissä esiintyi puutteita. Joulukuussa 2000 tuli eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vastaus, jonka mukaan kantelun perustelut jäivät toteen näyttämättä.

Asianajaja Matti Wuoren asianomistajanuorten kanssa käymissä neuvotteluissa kukaan näistä ei ollut ilmaissut valmiuttaan käynnistää uusia rikosoikeudellisia toimia.

Johtokunta katsoi tämän perusteella, että sen aiemmin tekemä päätös poliisitutkinnan pyytamisestä Taiwanin oppilaskotiasiaassa purkautuu. Poliisitutkinnan mahdollisuus on Lähetysseuran osalta päätöksessä.

Lähetysseura ei ole ollut alkuperäistä rikostutkintaa koskevan asian asianomistaja eikä muu oikeudellinen osapuoli.

Työsuhteen päättäminen

Lähetysseura purki vuoden 1997 alussa työsuhteen työsopimuslain perusteella työntekijänsä kanssa, joka oli epäiltyä vakavasta lapsiin kohdistuneesta rikoksesta. Päätöksen perusteena oli luottamuksen menettäminen ja työnantajan turvaamistoimi vakavasta rikoksesta epäillyn osalta.

Johtokunnalle tehtiin tämän jälkeen vetoomuksia työsuhteen palauttamiseksi, mutta myös päätöksen pitämiseksi voimassa. Tämän johdosta johtokunta käsitteli mahdollisuutta työsuhteen palauttamiseksi useaan otteeseen. Perusteita siihen ei kuitenkaan löytynyt.

Työntekijä riitautti työsuhteen purkamisen. Työsuhderiita kuitenkin sovittiin osapuolten kesken käräjäoikeuden vahvistuksella vuoden 1999 lopulla. Sopimuksessa asianosaiset ovat sitoutuneet pitämään sen sisällön salassa, mikä on yleinen oikeudellinen käytäntö vastaavissa asioissa. Työsopimuskiista on täten saatettu päätökseen.

Lähetysseuraa on julkisuudessa arvosteltu siitä, ettei se ole palauttanut kyseisen työntekijän työsuhdetta, vaikka kihlakunnansyyttäjä päätyi syyttämättäjättämiseen. On väitetty, että Lähetysseura on näin toimiessaan käyttänyt tuomioistuINVALTAA ja työsuhteen purkamisen kautta ottanut kantaa rikosoikeudelliseen syyllisyyksysymykseen.

Lähetysseura on toistuvasti joutunut toteamaan, ettei se nimenomaisesti ole ottanut tai voi ottaa kantaa asiassa, jossa ratkaisuvallta kuuluu oikeuslaitokselle. Työsopimuslaki sisältää osapuolten oikeusturvatakeet. Luottamuksen menettäminen kuuluu työsuhteen purkamisen perusteisiin erilaisissa tilanteissa, joissa työntekijän toimintaedellytykset ratkaisevasti heikkenevät tai häviävät kokonaan.

Julkisuudessa on esitetty vetoomuksia, että seuran tulisi pyytää anteeksi entisen työntekijänsä työsuhteen purkamista ja siten "kristillisen rakkauden ulkopuolelle sulkemista", kuten on sanottu. On myös pyydetty hänen maineensa puhdistamista.

Työsuhteen purkamisen perusteena oli luottamuspula. Lähetysseura ei voi esittää anteeksipyyntöä, koska päätökset ovat olleet täysin perusteltuja ja koska se loukkaisi muiden osapuolten oikeusturvaa.

Organisaation ja työyhteisön kehittäminen

Asiantuntijakartoitus ja hallinnollinen selvitystyö sisälsivät useita toimenpide-ehdotuksia. Niissä kiinnitettiin huomiota mm. vanhemmuuden tukemiseen, tiedonkulkuun ja monikulttuurisessa ympäristössä esiin tulevien seksuaalisuuteen liittyvien kysymysten käsittelyyn työntekijäkoulutuksessa. Monia toimenpideohjelman esityksiä jo toteutetaan.

Lähetysseura on ryhtynyt tarkistamaan toimivalta- ja vastuusuhteitaan, korjannut toimintatapojaan ja kehittänyt hallintokulttuuriaan sen ehkäisemiseksi, ettei vastaavaa epäonnistumista tapahdu.

Taloudellinen vastuu

Johtokunta on viime vuoden tilinpäätöksen yhteydessä 5.4.2001 todennut seuraavaa

"Taiwan-määräraha

a) Todetaan, että SLS:n erityishuomiota vaati edelleen Taiwanissa toimineessa Lähetysseuran ylläpitämässä oppilaskodissa asuneita nuoria ja heidän perheitään koskeneiden ongelmien käsittely, mikä on vuoden aikana edellyttänyt lähinnä hoidollisia toimenpiteitä.

b) Todetaan, että hyväksytyin 500 000 markan budjetin ja hyväksytyjen korvauseriaatteiden puitteissa vuosikuluja on ollut 494 631 markkaa, mikä on merkittävästi vähemmän kuin edellisvuonna. Tilinpäätöksessä nämä kulut ilmenevät kohdassa Muut kulut kotimaassa/ muut kulut.

c) Todetaan, että seuran vuoden 2000 vuosikokous hyväksyi äänin 427-92 pöytäkirjan, jonka mukaan johtokunnan tehtäväksi annettiin harkita, että SLS:n tuki asianomistajanuorten mahdollisten oikeudellisten jatkotoimien osalta lopetetaan ja jätetään toimet heidän omaan harkintaansa. Edelleen pöytäkirjan mukaan johtokunnan tehtäväksi annettiin harkita näiden nuorten hoidollisen tuen rajaamista.

d) Pöytäkirjan liitteenä todetaan, että seura ei ole tukenut eikä ole suunnitellut tukea asianomistajanuorten mahdollisia oikeudellisia jatkotoimia ja jättää toimet heidän omaan harkintaansa. Lisäksi todetaan, että Taiwanin oppilaskodissa asuneiden nuorten hoidollista tukea on vuosittain asteittain rajattu. Taiwanin asian hoidollisen prosessin loppuunsaattamiseen on vuoden 2001 talousarviossa varattu kaikkiaan 250 000 mk. Vuoden 2002 talousarviossa ei tähän enää varata määrärahaa."

Lopuksi

Lähetysseuran johtokunta on Taiwanin oppilaskotia koskevissa toimissaan noudattanut seuraavia periaatteita. Johtokunta on

- katsonut Lähetysseuran olevan vastuussa huostaansa uskotuista lapsista ja nuorista,
- halunnut selvittää, mikä on antanut aiheita sen valvonnassa olleen oppilaskodin toimintaa koskeneisiin ristiriitaisiin väitteisiin ja epäilyksiin,
- halunnut selvittää oman toimintansa ja vastuunsa tapahtumiin järjestönä ja työnantajana sekä korjata esiin tulleita puutteita ja
- pitänyt itseensä kohdistuvan luottamuksen edellytyksenä avoimuuden ja läpinäkyvyyden periaatteen toteuttamista.

Helsingissä toukokuun 17. päivänä 2001

SUOMEN LÄHETYSSEURAN JOHTOKUNTA